

Dit factsheet is een uitgave van het NIVEL.
De gegevens mogen met bronvermelding (Marloes Loermans & Judith de Jong. **Veel mensen zijn bereid om voor zorg naar het buitenland te gaan**, NIVEL, 2008) worden gebruikt.
U vindt dit factsheet en alle andere NIVEL-publicaties in PDF-format op www.nivel.nl

Samenvatting

Nog maar weinig mensen maken gebruik van zorg in het buitenland, maar de bereidheid onder mensen is wel erg groot. Dit blijkt uit een onderzoek van het NIVEL onder deelnemers van een groot verzekerdenpanel. Slechts 19 van alle 1.244 ondervraagden hebben recentelijk zorg in het buitenland ontvangen. Toch blijkt de meerderheid bereid om een behandeling in het buitenland te ondergaan. Met name als men hierdoor wachtlijsten kan omzeilen (60%) of als men in het buitenland behandeld kan worden door een goed aangeschreven specialist (meer dan 65%). Slechts een kleine groep (minder dan 6%) geeft aan niet onder deze omstandigheden af te willen reizen naar het buitenland. Mensen zijn in mindere mate bereid naar het buitenland af te reizen voor goedkopere zorg. De grootste bereidheid is te vinden onder jongeren en mensen die aan de grens wonen. Daarnaast blijkt dat mensen met een hoger inkomen eerder naar het buitenland willen voor specialistische zorg dan mensen met een lager inkomen.

Weinig mensen gaan voor zorg naar het buitenland

Tot op heden wordt nog niet zoveel gebruik gemaakt van de mogelijkheid om voor zorg naar het buitenland te gaan^{1,3,4,5}. Slechts 19 van de 1.244 geënquêteerden zijn tussen juni 2006 en juni 2007 voor zorg naar het buitenland geweest. Maar als mensen beter op de hoogte worden gebracht van hun rechten en keuzemogelijkheden, kan dit aantal wellicht toenemen. Van de 120 deelnemers die ooit wel eens voor de keuze zijn gesteld, is namelijk de helft ook echt naar het buitenland gegaan voor zorg.

Grote bereidheid om zorg in het buitenland te gebruiken

De meerderheid van alle ondervraagden geeft aan bereid te zijn naar het buitenland af te reizen voor een behandeling door een goed aangeschreven specialist (66%) of voor een behandeling die in het buitenland sneller geleverd kan worden (60%). Slechts een kleine groep, gemiddeld 5%, zegt hier *niet* toe bereid te zijn. Prijs is een iets minder belangrijke factor, maar toch nog ruim eenderde (35%) van de ondervraagden, geeft aan bereid te zijn af te reizen naar het buitenland voor een goedkopere behandeling. Een op de vijf mensen zegt *niet* voor goedkopere zorg naar het buitenland te willen. Opvallend is dat voor goedkopere zorg over de grens een grote groep aangeeft 'misschien bereid' te zijn. De groep mensen die volmondig 'JA' zegt is voor goedkopere zorg beduidend kleiner. Deze resultaten staan weergegeven in figuur 1.

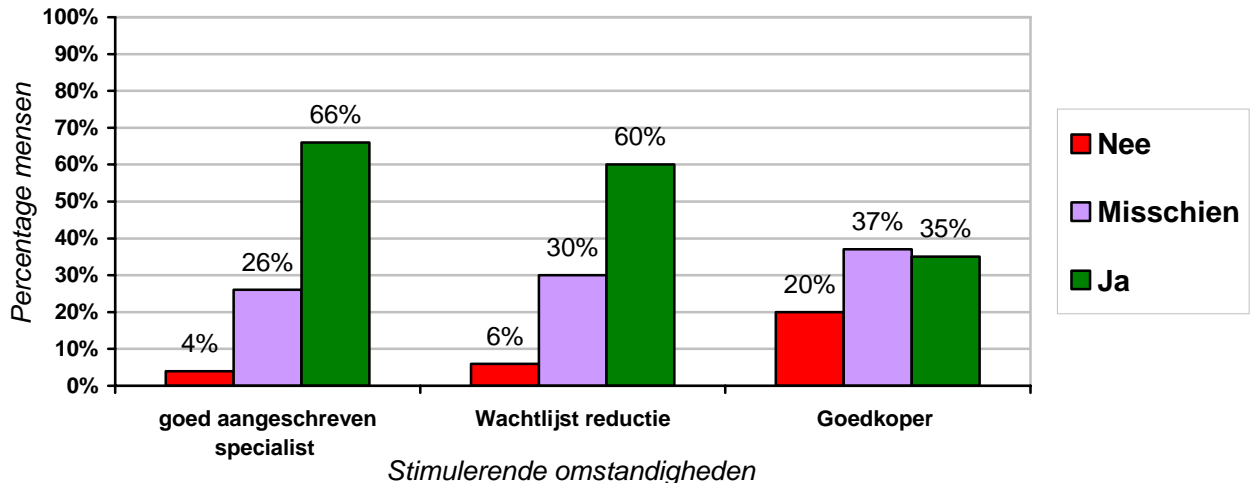
¹ Brouwer W., van Exel J., Hermans B. & Stoop, A. (2003). Should I stay or should I go? Waiting lists and cross-border care in the Netherlands. Health Policy, Volume 63, Issue 3, Page 289-298

³ Brouwer W.B.F., Exel van N.J.A., & Stoop A.P. Grensoverschrijdende zorg niet in trek. ESB 2002; 87: 30-31.

⁴ Flash Eurobarometer Series #210, Cross-border health services in the EU, Analytical report, The Gallup Organization, 2007

⁵ Rosenmoller M., McKee M., Baeten, R. (2006), (eds). Patient Mobility in the European Union; Learning from experience. Cromwell Press.

Figuur 1: Bereidheid tot een behandeling in het buitenland

(In deze figuur zijn de categorie 'weet niet' en de missende waarden niet weergegeven. Daarom tellen de percentages niet helemaal op tot 100).

Grensbewoners zijn eerder bereid om voor zorg naar het buitenland te gaan.

Mensen die dicht bij de grens wonen zijn eerder bereid dan mensen die niet aan de grens wonen om snellere en goedkopere zorg in het buitenland te gebruiken. Daarnaast willen zij eerder naar het buitenland voor een behandeling door een goed aangeschreven specialist. Grensbewoners ervaren ook in mindere mate belemmeringen dan mensen die niet aan de grens wonen. Taalbarrières, een lange reis en meerdere keren naar het land toe moeten voor de behandeling (controle), zijn voor grensbewoners minder belemmerend dan voor mensen die niet aan de grens wonen.

Jongeren eerder bereid dan ouderen: Afstand reizen en een lang verblijf belemmerend voor ouderen.

Jongeren zijn eerder bereid dan ouderen om naar het buitenland te reizen voor snellere of goedkopere zorg. Ook voor een goed aangeschreven specialist willen jongeren eerder naar het buitenland. Dat ouderen in mindere mate bereid zijn zorg in het buitenland te gebruiken kan verklaard worden door de ervaren drempels. Ouderen vinden het namelijk meer belemmerend dan jongeren om een lange afstand te reizen of om lang in het buitenland te verblijven. Uit de resultaten blijkt dat meer dan de helft van alle ondervraagden (ongeveer 56%) het niet spreken van de taal en onbekend zijn met gebruiken en procedures in het land waar zorg wordt verleend (zeer)belemmerend vindt (zie fig. 2). Opvallend is dat deze aspecten voor ouderen juist minder belemmerend zijn dan voor jongeren.

Hoge inkomensgroepen willen eerder voor specialistische zorg naar het buitenland

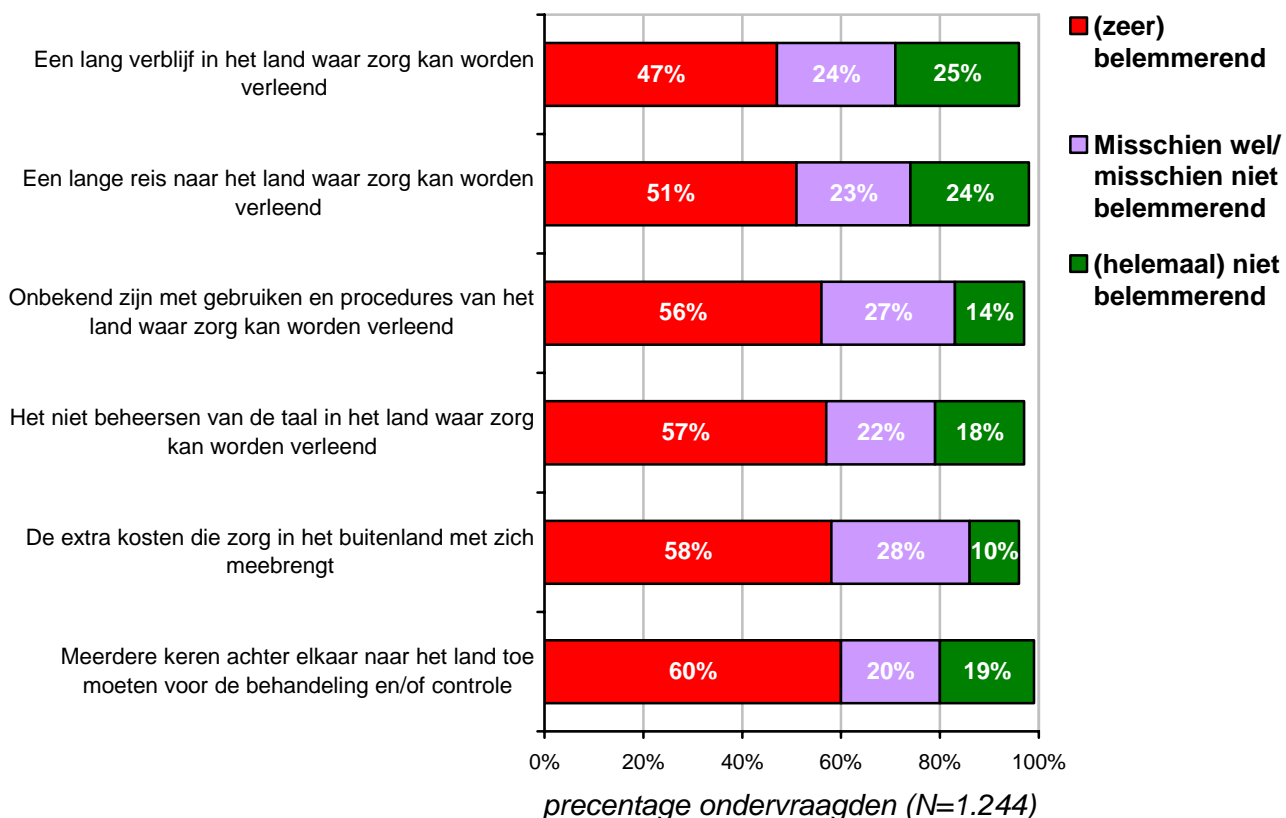
Mensen met een hoger inkomen zijn in vergelijking tot mensen met een lager inkomen eerder bereid naar het buitenland te gaan voor een behandeling door een goed aangeschreven specialist. Bij specialistische zorg, of kwalitatief hoog aangeschreven behandelingen, zijn mensen met lagere inkomens wellicht bang voor extra kosten. Extra kosten zijn voor de meerderheid van alle ondervraagden belemmerend (zie fig. 2). Voor lage inkomensgroepen is dit een beduidend grotere drempel dan voor mensen die meer te besteden hebben.

We vinden geen effect van inkomen op de bereidheid tot snellere of goedkopere zorg over de grens.

Laag opgeleiden ervaren drempels door onbekendheid met buitenlands zorgsysteem

Het opleidingsniveau van mensen heeft geen invloed op de bereidheid om naar het buitenland te reizen voor zorg die sneller, goedkoper of door goed aangeschreven specialisten geleverd wordt. Opleidingsniveau heeft wel een effect op de mate waarin men het belemmerend vindt om in een land behandeld te worden waar men onbekend is met de gebruiken en procedures. Laagopgeleiden ervaren dit als een grotere drempel dan hoog opgeleiden.

Figuur 2: Hoe belemmerend zouden de volgende zaken voor u zijn om gebruik te maken van zorg in het buitenland?

(In deze figuur zijn de categorie 'weet niet' en de missende waarden niet weergegeven. Daarom tellen de percentages niet helemaal op tot 100).

Achtergrond

Alle Europese burgers hebben door de principes van de vrije interne markt het recht om gezondheidszorg in het buitenland te gebruiken. De kosten worden vergoed tot aan het bedrag dat uitgekeerd zou worden voor een gelijke behandeling in eigen land. De Europese Commissie (EC) pleit daarom voor het wegwerken van obstakels voor patiëntenmobiliteit. De EC heeft op 2 juli jl. een voorstel gepresenteerd² om deze rechten vast te leggen in Europese regelgeving. Meer duidelijkheid en rechtszekerheid voor zowel patiënten als zorgaanbieders staat hoog op de agenda. Burgers moeten geïnformeerd en attent gemaakt worden op hun rechten en mogelijkheden.

² http://ec.europa.eu/health/ph_overview/co_operation/healthcare/proposal_directive_en.htm

Beschouwing

Tot nu toe is er nog niet veel aandacht besteed aan de vraag of mensen wel van de toegang tot zorg over de grens gebruik willen maken. Uit ons onderzoek blijkt dat maar een enkeling daadwerkelijk gebruik maakt van de mogelijkheden, maar dat de meerderheid zeker niet afwijzend staat tegenover het idee van een behandeling in het buitenland. In geval van wachtlijsten in eigen land of voor een behandeling uitgevoerd door bekwame specialisten is zelfs de grote meerderheid bereid naar het buitenland te gaan. De prijs van zorg blijkt iets minder belangrijk. Bij de keuze voor een goedkopere behandeling spelen waarschijnlijk andere aspecten een belangrijke rol. Het is namelijk niet erg aannemelijk dat mensen de voorkeur geven aan een goedkopere behandeling in het buitenland van slechte kwaliteit. Of keuzes met betrekking tot (medische) zorg inderdaad minder prijsgerelateerd zijn dan andere soorten consumentenkeuzes behoeft nader onderzoek.

We kunnen veronderstellen dat scherp geprijsde zorg in het buitenland niet geheel onaantrekkelijk is voor mensen. Ruim eenderde van de ondervraagden zegt naar het buitenland te willen voor een behandeling waarvoor men minder hoeft te betalen. Als een behandeling niet wordt vergoed door de zorgverzekeraar, denk aan cosmetische behandelingen, dan kan goedkopere zorg in het buitenland voor mensen uitkomst bieden.

In Nederland worden noodzakelijke zorg en hulpmiddelen geheel of gedeeltelijk vergoed door de zorgverzekeraar. Ook is de kwaliteit van zorg in Nederland hoog. Nederlanders hoeven dus meestal niet op zoek naar betere of goedkopere zorg in andere landen. Waarschijnlijk is het gebruik van zorg in het buitenland hierdoor gering. Echter, de informatievoorziening van zorg in het buitenland aan patiënten laat in Nederland nog te wensen over⁶. Mensen weten vaak niet dat ze een keuze hebben en weten niet waar ze de juiste informatie kunnen vinden. Het voorstel van de Europese Commissie pleit voor meer toegankelijke en transparante informatie over mogelijkheden, kwaliteit en vergoeding van zorg buiten het eigen land. Uit dit onderzoek blijkt dat patiëntenmobiliteit mogelijk toe kan nemen als mensen beter worden geïnformeerd en weten wat hun rechten en keuzemogelijkheden zijn. De toekomst moet uitwijzen of mensen dan ook feitelijk gebruik gaan maken van zorg in het buitenland. De resultaten van dit onderzoek geven tevens inzicht in stimulerende en belemmerende factoren van het gebruik van zorg in het buitenland voor bepaalde groepen mensen. De grootste bereidheid is te vinden onder jongeren, mensen die aan de grens wonen en mensen met een hoger inkomen. Zorgverzekeraars kunnen met het inkopen van zorg over de grens rekening houden met deze doelgroepen.

Afstand speelt een belangrijke rol in de bereidheid om zorg over de grens te gebruiken. Mensen die verder van de grens wonen zijn minder bereid om naar het buitenland af te reizen voor zorg dan mensen die dichterbij de grens wonen. Uit voorgaand onderzoek blijkt dat de meeste zorg over de grens aan mensen in grensregio's verleend wordt². Hier kan natuurlijk meespelen dat grensbewoners waarschijnlijk meer op het buitenland georiënteerd zijn dan anderen. Zij doen bijvoorbeeld hun boodschappen over de grens of werken over de grens. Een keuze tot zorg over de grens wordt hierdoor wellicht gemakkelijker gemaakt. Daarnaast blijkt afstand ook een belangrijke factor voor ouderen om zorg over de grens te willen gebruiken. Een lange afstand reizen is voor hen belemmerend.

Dat extra kosten voor veel mensen belemmerend zijn kan betekenen dat zij minder snel naar het buitenland gaan voor zorg. Dit wil echter nog niet zeggen dat ze daadwerkelijk te maken zouden

---

⁶ Buts, A., Boekhoorn, P. en B. Janssen. *Grensoverschrijdende zorg: aanbod en informatievoorziening*, 2005 (ism Reinoud Advies; opdrachtgever: Zorgbelang Gelderland)

² Brouwer W., van Exel J., Hermans B. & Stoop, A. (2003). Should I stay or should I go? Waiting lists and cross-border care in the Netherlands. *Health Policy*, Volume 63, Issue 3, Page 289-298

krijgen met extra kosten. Meer inzicht in vergoedingen en kosten kunnen belemmeringen wegnemen die ontstaan door onduidelijkheid over de kosten. De financierbaarheid van zorg en transparantie over de dekking en kwaliteit zijn factoren waarop ingegrepen kan worden. Hier ligt een taak voor zorgverzekeraars, die hun verzekerden kunnen informeren over kwalitatief goede, snelle en goedkopere zorg in het buitenland.

Onderzoeksmethode

Dit onderzoek is uitgevoerd onder leden van het VGZ Verzekerdenpanel. Dit panel is in 2006 opgezet door het NIVEL in samenwerking met Zorgverzekeraar VGZ. Het panel bestaat uit ruim 10.500 mensen die verzekerd zijn bij VGZ.

In juni 2007 hebben 1.500 panelleden van het VGZ Verzekerdenpanel de vragenlijst over zorg in het buitenland ontvangen. Hierin zijn vragen gesteld over de bereidheid om zorg in het buitenland te gebruiken onder specifieke omstandigheden en over de mate waarin zij drempels hiertoe zouden ervaren. 1.244 deelnemers hebben de vragenlijst ingevuld aan het NIVEL retour gestuurd (respons = 83%). De achtergrondkenmerken van de deelnemers zoals inkomen, geboortedatum en opleidingsniveau waren in een eerdere vragenlijst opgenomen en de antwoorden zijn voor de verdere analyses van deze vragenlijst gebruikt.

De resultaten zijn beschrijvend geanalyseerd en daarnaast specifiek met behulp van (Multinomiale logistische) regressie analyses.